

הביטחוניסטים

"גבולות של הסכמה" צה"ל והחברה הישראלית

תכנית מספר 11084 במאגר "גפן" של מערכת החינוך

תקציר התכנית:

1. רקע כללי:

בשנים האחרונות חל ויכוח סביב חשיבותו של צה"ל כ"צבא העם" – המציאות לפיה כ-50% מהנוער הישראלי מסיימים שירות צבאי מעמידה בספק את לגיטימיות הצבא העממי כמנגנון חברתי הרלוונטי למדינה דמוקרטית. יש אפילו הקוראים להסבתו של צה"ל ל-"צבא מקצועי-התנדבותי", בדומה למתקיים במערב אירופה וארצות-הברית.

ועם זאת, מחקרים מצביעים על חשיבותו של צה"ל כ-"צבא העם", דווקא בחברה הישראלית, המשוסעת והרב-תרבותית- דווקא בחברה בעלת מאפיינים כשל החברה הישראלית, והאתגרים הביטחוניים והלאומיים איתם היא מתמודדת מעצימים את הצורך בצבא העם, ובייחוד בתקופה בה העולם מצוי במתח שבין ריאליזם ופוסט-מודרניזם, בין שמרנות ובין ליברליות.

2. ראציונל:

תכנית העוסקת בנכונות לשרת בצה"ל תוך העמקה בקשר שבין "צבא העם" ובין ערכי החברה הישראלית במדינה יהודית ודמוקרטית. התכנית מהווה תשתית ערכית לשיקולי התלמידים ותפיסתם לקראת ההתייצבות למיונים השונים בצה"ל, ומתוך הכוונה להובילם להתגייס לשירות משמעותי, הן בהקשרים ביטחוניים, והן בהקשרים חברתיים.

3. קהל היעד :

תלמידי תיכון בשכבות י' – יב'.

4. היקף הפעילות :

5 מפגשים בהיקף של שעתיים אקדמיות – סך-הכל 10 שעות אקדמיות העוסקות בקשר שבין צה"ל והחברה הישראלית.

5. דרכי פעולה והוראה:

המפגשים יכללו הרצאת פתיחה של כ-30 דקות, לאחר מכן תנתן במה לתלמידים במתודולוגיית דיבייט – להתעמת על נושאים על מנת להגיע לתובנות הנדרשות. השלב הסופי בכל הרצאה יהווה סיכום המרצה בנושא כל מפגש על-פי ייחודיותו.

6. מעורבות מורים:

רצוי שהמפגשים ילוו על-ידי מורי האזרחות ו/או המחנכים על מנת לאפשר קוהרנטיות של מסרים מתוך המפגשים על תכנית הלימודים בבית-הספר.

מפרטים:

1. מפרט הערכים:

- א. ציונות - השירות בצה"ל כרכיב משמעותי בהעצמת והטמעת ערכים ציוניים.
- ב. חובה לאומית - הייחוד והייעוד שבשירות בצה"ל כ"צבא העם".
- ג. חובה אזרחית - השפעת השירות בצה"ל על ההשתלבות בחברה הישראלית.

2. מפרט המיומנויות:

- א. התלמידים יעמיקו הבנתם במושג "צבא העם", הקשר שבין המושג ובין היותה של המדינה יהודית ודמוקרטית, והקשר בין המושג ובין אתוס תרבותי-ציוני.
- ב. התלמידים יחשפו לאתגרי הביטחון איתם מתמודדת מדינת-ישראל, והקשר שבינם ובין האתגרים החברתיים – מתוך כך הבנת תפקידו של צה"ל כמנגנון ביטחוני וחברתי.
- ג. התלמידים ידונו בהשפעות החברתיות של השירות ב"צבא העם" ותורמתו ללכידות הלאומית נוכח השסעים הקיימים בחברה הישראלית.

3. מפרט התכנים:

מפגש	תוכן המפגש	אורך המפגש	פעילות ייחודית
1	"צבא העם" – משמעות המושג, ודרך היישום בצה"ל, בתוך כך דיבייט על התנגשות הערכים שבין הגשמה עצמית ובין חובת השירות על-פי צרכי מערכת הביטחון. האשי מול הלאומי	שעתיים אקדמיות	הרצאת מומחה, דיבייט העוסק בחובת השירות בצה"ל סיכום ותובנות
2	האתוס הציוני ו-"צבא העם", הבנת אתגריה החברתיים של מדינת ישראל ותפקידו של צה"ל בהקשר, דיבייט על שילוב אוכלוסיות מיוחדות	שעתיים אקדמיות	תפיסת "ייחוד ויעוד" – משנתו של דוד בן-גוריון, מסמך רוח צה"ל ותפיסה חברתית
3	אתגרי הביטחון של מדינת-ישראל, המושג "ביטחון לאומי", ותפקידו של צה"ל במארג הביטחון הלאומי, שבין התרבות ובין העוצמה הצבאית	שעתיים אקדמיות	סקירת מומחה על אתגרי הביטחון בהווה ובעתיד הנראה לעין, הזירות השונות, והמשמעויות הביטחוניות-חברתיות
4	השפעת השירות בצה"ל על תפיסה ערכית, לאומית וחברתית	שעתיים אקדמיות	הצגת מקרה בוחן- מחקר אורך של עשור- השפעות השירות על הפרט, השינוי בתפיסה החברתית, ויצירת בסיס לכידות משמעותי, רב-תרבותי
5	פאנל שאלות ותשובות – חובת השירות בצה"ל, ה"אני", מול ה"קולקטיב"	שעתיים אקדמיות	מפגש של התלמידים עם 3-4 קצינים בצה"ל, המאפשר שיח, דיון, והעמקה בהיבטים המעניינים את התלמידים

4. אופי המרצים ואיכות התכנים :

א. המרצים במפגשים:

התלמידים ישתתפו במפגשים המובלים על-ידי מומחי תוכן – מפקדים וקצינים בעלי ניסיון שטח משמעותי בשורות צה"ל, בסדיר ובמילואים, בעלי כישורי העברה הנדרשים במפגשים עם הנוער בגילאים הרלוונטיים.

ב. תכני הפעילות:

התכנים שיוצגו לתלמידים מבוססי נתונים ומחקר, לרבות זירות הביטחון השונות, הן בפן הביטחוני והן בפן החברתי, זאת מתוך ההבנה כי תפקידו של צה"ל הוא להוות פלטפורמה המגבשת את החברה, וממשיכה לחנך בהקשרים חברתיים ולאומיים.

ג. האתגרים שעל הפרק:

התלמידים יחשפו לתכנים רלוונטיים, הנוגעים למצבים איתם מתמודד צה"ל בתקופה זו ובעתיד הנראה לעין – חשיבות הרלוונטיות בתוכן תוך הצגת ההווה כפי שהיא בעיני הצבא בימים אלו – חיונית לשם רתימת התלמידים, הקשב שלהם והעניין שהם נותנים בתכנים.

ד. מתודולוגיה:

הדיבייטים – מתוך ההבנה שהחברה הישראלית היא מגוונת, מרובת דעות ותפיסות, אנו תומכים ומביאים לידי ביטוי מתודולוגייה זו, הן בכדי לתת לתלמידים במה להתבטא והן בכדי לייצר דיון של מהות סביב הקשרים שהם ליבת השיח החברתי בקרב הנוער.

ה. ההקשרים החברתיים:

מתוך ההבנה כי בצה"ל מתקיימים תהליכי אינטגרציה חברתיים, ייחשפו התלמידים למתח שבין המגמות השונות המתבטאות בצבא- על יתרונותיהם וחסרונותיהם, ומתוך דיון יעמיקו את הבנתם בהקשרים אלו : שירות חרדים, שירות נשים לוחמות, שילוב אוכלוסיות מיוחדות, נוער בסיכון ועוד.